

הנהגת גדולי הדורות בהפרשת חומש / המבזבו אל יבזבו יותר מחומש / הרוצה לבזבו סוג אחד מנכסיו לצדקה / חומש בדקיימי עניים / חובת יחיד לתת לעני יותר מחומש / מבזבו יותר מחומש יתכן שיצטרך לבריות / מעשר כספים - מדה בינונית / גדר חיוב מעשר כספים / התחיל לנהוג במעשר כספים ולא אמר בלי נדר / עצות שלא להיכשל במעשר כספים / שומר מעשר מובטח שלא ינזק / בעל חוב ירשום את חובו למעשר כספים / הרבה זמן לא נתן מעשר כספים

[סימן יא] סז

חומש ומעשר - הפרשתם מאומד / חומש ומעשר - שנה ראשונה מהקרן ואח"כ מהריוח / לא לתת הריוח לתוך הכיס עד שהפריש מעשר כספים / רוצה להפריש מעשר כספים לפני שהריוח את הכסף / מעשר כספים מכסף שהריוח באיסור / מעשר כספים מעליית שווי הקרן (מדד) / קנה בית במחיר נמוך ומוכרו ביוקר / קנה בזול ומכר ביוקר לצורך מסחר / חברת ביטוח ששילם על הפסד / כספי ביטוח לאומי / גבה חוב שנתיימש ממנו / גבה חוב אחר שנת השמיטה / מעשר כספים מנדוניא, מתנות וירושה של כסף / תלמיד חכם שקיבל נדוניא כדי שיוכל ללמוד / תלמיד חכם שמקבל כסף מדי חודש כדי שיוכל ללמוד / מעשר כספים מחפצים / ממשלוח מנות / מעשר כספים ממעות שקיבל ע"מ לקנות דבר מסויים / תלמיד המקבל כסף מאביו להוצאות קטנות / מעשר כספים מריבית שהמלוה החזיר ללוה / מעשר כספים מתלושים של צרכניה וכדו' / חינוך למעשר כספים / י"א לעשות חשבון למעשר פעמיים בשנה / הפסד מול ריוח במעשר כספים / ניכוי הוצאות העסק מהריוח / הוצאות רכב מפואר לעסקיו / ניכוי הוצאות הבית / ניכוי שכר מנקה, מטפלת / קורסי לימוד והשתלמויות / ניכוי שכר טרחה של עצמו / לזה שאינו פורע חובו / ניכוי מסים / מס הכנסה, קופת חולים, ביטוח לאומי, קופת גמל שמשלם המעביד / חומש לצרכי מצוה / מעשר או חומש למצוות שמצווה ועומד בהן / מעשר כספים לעניים / מעשר כספים לקרוביו העניים / מעשר כספים לעמלי תורה / ניכוי מכסף מעשר ע"י פועל שמעבידו עני / תיבה מיוחדת למעשר כספים / להכניס כסף מעשר לעסק / מעשר כספים למצוות - לבעל ברית או להכנסת חתן לחופה / מעשר כספים לעניים ציבוריים / שלישי כסף מעשר לגמ"ח / כסף מעשר להוצאת הדרך להתרמת דם / קניית כרטיסי הגרלות בכסף מעשר / כסף מעשר להלוות לעצמו / לקיחת כסף מעשר כספים של עצמו לעצמו / כסף מעשר להלוות לאיש אמיר / מתנות לאביונים מכסף מעשר / משלוח מנות מכסף מעשר / מחצית השקל מכסף מעשר / קמחא דפסחא מכסף מעשר / פדיון כפרות ממעשר כספים / קניית ספרים מכסף מעשר / קניית ספרים מכסף מעשר / כשיש יכולת בידו לשלם מכספו / קניית עליות מכסף מעשר / בנין בית הכנסת וקניית מקומות בו מכסף מעשר / כוונה בשעת קניית עלייה לשלם מכסף מעשר / מכירת עליות למי שמשלם יותר / פריעת חובות הנקראים "צדקה" מכסף מעשר / שכר לימוד בניו / שאר צרכי הבן בישיבה / ישיבת המתמידים - לשלם מכסף מעשר / ישיבה שעולה הרבה כסף וישיבה שעולה מעט כסף / חומש להנ"ל / שכר לימוד בנותיו הגדולות / חינוך לבת עולה יותר במקום מסויים ממקום אחר / כסף מעשר לנישואי בניו ובנותיו / כסף מעשר לסעודת נישואין, צלם, תזמורת / חומש עבור הנ"ל / כסף מעשר להרווחת נישואי בניו / כסף מעשר לנישואין של עצמו / תוכנית ערבים לצורך אלמנות ויתומים / פרנסת בניו ובנותיו הגדולים מכסף מעשר / הגיל של בניו הגדולים - לפרנסם מכסף מעשר / החזקת בניו שלומדים בכוללים / פרנסת בניו

❖ ישועת דניאל ❖

תלמיד חכם שמקבל כסף מדי חודש כדי שיוכל
ללמוד

(טו) יגן על פי הנ"ל נראה לומר בת"ח
שמקבל כל חודש סך קבוע
למחייתו ולמחיית בני ביתו, ובתנאים
הנ"ל, ואם יפריש מזה מעשר כספים יחסר
לו למחייתו, שפטור ואסור לעשר בכה"ג.

מעשר כספים מחפצים

(טו) יז כתב רבינו יונה בספר היראה (אות
ג) וז"ל, ובמעשרות אל
תרפה ידיך מליטלם כראוי, כיצד, מכל
דבר שמשתכר הן לכתוב הן ללמוד הן
לעשות מלאכה או אפילו אם מצא מציאה
או נתנו לו במתנה או בכל ענין שיבא הן
כסף הן שוה כסף מן הכל יפריש מעשר
כי דבר זה אין לו ערך, כי את אשר אסר
הקב"ה לנסותו התירו במעשר עכ"ל.
ומכאן הוכיח בשו"ת משנה הלכות (ח"ב
סי' רמא) שצריך לתת מעשר כספים מחפצים
שהוא מקבל, וכ"כ בספר הלכות מעשר
כספים (פ"ג סע' ו) בשם הגרש"ז אויערבאך
זצ"ל. אך תמוה אם מקבל סט של כמה
כוסות או סט של ספרים, איזה ערך יש
לזה אם יפריש כוס אחד או שנים למעשר
כספים. ונראה דהוצאת המעשר תלוי בסוג

האחרונים שיש לתת מעשר כספים
ממתנות של כסף. ולפי הנ"ל נראה דגם
בחור בר-מצוה יתן מעשר ממתנותיו¹⁶⁴.
וכתב בפ"ת (סי' רמט ס"ק א) בשם השל"ה
שיש לתת מעשר כספים מירושה של כסף,
וכ"כ דרך אמונה (פ"ז ממתנ"ע ס"ק כז בשם ח"ח
וחזו"א).

תלמיד חכם שקיבל נדוניה כדי שיוכל ללמוד

(טו) יח צורבא מרבנן שקיבל כסף
לנדוניה כדי שיהיה
פנוי ללימוד התורה, והחתן רוצה להפריש
מעשר כספים, כתב באגרות משה (י"ד ח"ב
סי' קיב) שאין על שמעון החתן ליתן מעשר
מהנדוניה, שהרי קיבל על תנאי שילמד
יותר טוב, ולא שיהיה לו חסר מכסף
הנדוניה. ואם יתן מעשר יתכן שחותנו
יצטרך ליתן לו יותר כסף, ואין החתן יכול
לומר שלא יקח ממנו יותר, דהרי יצטרך
לבטל מלמודו כשיחסר לו, וכל נתינתו
דחותנו היה שלא יטרד ויבטל מלמודו
בשביל פרנסה, וגם אינו יכול לומר
שיצמצם בהוצאתו דאף אם גם אשתו
תסכים, הרי אביהם אינו רוצה שיצטערו.
על פי סברא זו מסיק שפטור ואסור
לעשר.

כל הוצאות החתונה, באופן שההורים לקחו עבור ההוצאות מצדקה, אין זה הגון אם החתן והכלה
יפזרו מעשר כספים לצורך אחר, ואדרבה יתנו המעשר לאלו שהוציאו עבורם הכסף, אם מותר להם
ליקח מכספי צדקה. ופשוט שאם ההורים בעצמם הם בעלי חובות עקב הוצאות נישואי בניהם, שהם
קודמים לכל, ולפי דיני קדימה המבוארים בשו"ע סי' רנא. (164) ומש"כ בספר אמת ליעקב סי'
רמט הע' קלב שפטור מדין שושבינות שזה נותן לזה ואח"כ חוזר ונותן לזה, לפענ"ד אינו נראה,
משום שבשושבינות המנהג הוא שהמקבל מחזיר לנותן משא"כ כאן חתן הבר מצוה וכן החתן

כיון שחייב בלאו הכי ליתן מס אסור לפרוע חובו ממעשר (פ"א) וכן

❖ ישועת דניאל ❖

המנחת יצחק (ח"ח ס"י עב אות ה) היכי שהרגילות שהזוג יגור במקום שכולם הם לומדי תורה או יחד עם המשפחה והחברים שאפשר לתמוך אותו בזה מכסף מעשר.

הדברים שהוא פטור מן הדין לשלם עבורם, וכגון סכום מסויים לדירה וכיוב"ז, דברים שאין הוא חייב בהם²¹⁴.

חומש עבור הנ"ל

(פ"א) בל הנ"ל הוא לענין מעשר אבל מחומש יכול לשלם אפי' לדברים אלו וזה עפ"י מש"כ לעיל ס"י בשם הרב המעילי שאפשר להוציא מחומש על כל דבר מצוה.

כסף מעשר לנישואין של עצמו

(פ"א) ע"י שו"ת בית דינו של שלמה (י"ד ס"י א)²¹⁵ שאין להוציא מכסף מעשר עבור נישואין של עצמו. ונראה דאם הוא עני שפטור לתת מעשר כספים יכול ליטול מכסף מעשר של עצמו וכנ"ל. ופשוט דמחומש יכול להשיא את עצמו²¹⁶.

כסף מעשר להרווחת נישואי בניו

(פ"א) ע"י שבט הלוי (ח"ט ס"י רא) שאם יש לו די כסף כדי להשיא את בניו או בנותיו אך רוצה לתת להם יותר בהרווחה, כיון שאין הוא חייב לתת לילדים, אם כן מדינא הוא יכול להשתמש בכסף מעשר להרווחת הילדים, אך אם סגי בדירה שכורה וכדו' אין להרבות לתת להם ממעשר כספים כיון שאין הם צריכים את התוספת. והנה יש ציבור שאינם משיאים את בניהם בלי לתת להם דירה משלהם. ונראה לפי"ז שזה די מחסורו אשר יחסר לו של הבן, ובפרט כשקשה למצוא זיווג בלי שההורים מתחייבים לתת דירה. וע"י לעיל (סימן ה) מש"כ בשם

תוכנית ערבים לצורך אלמנות ויתומים

(פ"א) נראה דאפשר לשלם לתוכנית "ערבים" מכסף מעשר, ואין אומרים שזה תוכנית ביטוח, כיון דכלל לא בטוח שהוא יצטרך לזה, ועוד מסתמא כל אחד מוכן לשלם לזה גם בלי שיזדקק לזה, וכן שמעתי מהגרש"ז אולמן שליט"א.

פרנסת בניו ובנותיו הגדולים מכסף מעשר

(פ"א) וכן מותר לפזר מזה לבניו הגדולים שאינם חייב למפל בהם וכו'.

זצ"ל בענין זה. (214) כל זה כתבתי על פי מש"כ בשו"ע אהע"ז ס"י סד סע"י ד, שיש חוב לאב לתת נדוניא לבתו כשנשאת, ע"י שם. ושוב ראיתי בספר הלכות מעשר כספים פי"ב סע' ח שכ"כ בשם הגרמ"פ זצ"ל ועוד פוסקים. (215) הו"ד בספר הלכות מעשר כספים פי"ב ס"א. (216) משום שהרי לכל הדעות אפשר להשתמש בחומש עבור מצוות, גם למצוות שהוא מחוייב

פרק י ערב שלוחין ושותפין

דין א (עמ' רט) א. ערב קבלן כשיש הית"ע בין המלוה והלוה בלבד / ערב קבלן בדרך "לוה שני" / בענין עיקר האיסור בכל ערב קבלן / ג. ערבות לבנקים אי הוי ערב קבלן / ד. ערבות בנקאית עבור חברת בנייה בע"מ, דינו כע"ק / דין ב (עמ' ריג) א. כשנעשה ע"ק באיסור, ליוהר שהלוה ישלם ישיר להמלוה / ב. ערב קבלן לבנק של גויים ברבית שנוטל קרן ורבית מן הלוה ונותנו ליד המלוה / ג. ערב קבלן הפורע קרן ורבית מכיסו ומכניסו תוך חשבון הלוה / דין ד (עמ' רמז) א. השקעת מעות תוך חשבון בנק של אחרים / ב. סוכנים המשתמשים במעות הלקוחות ומשלמים אח"כ הרבית להחברה מכיסם / ג. קניית סחורה ברבית מסוכן יהודי / דין ה (עמ' ריח) א.ד. לוח מבנק או מחברת כרדיט עבור חבירו, ע"מ שחבירו ישלם לו כל ההוצאות / ה. פנקס צ"קים בשותפים / דין ז (עמ' רכה) שותף אחד שלוח מבנק ברבית והכניסו להשותפות

פרק יא דיני גמ"ח

דין א (עמ' רכט) א. בגדר גמ"ח צבורי / ב. גמ"ח שמלוה בשער יציג או בא"ר ויש בו פקדונות מאנשים פרטיים / ג. גמ"ח שמלוה דולר ברולר ויש בו פקדונות מאנשים פרטיים / ערב קבלן בגמ"ח הנ"ל / ד. ערב קבלן בגמ"ח שמלוה בא"ר / ה. מכשול בגמ"ח להלוואות בשער יציג / לפעמים גם בהלוואה בהית"ע קיים חשש הנ"ל / ו. בענין גמ"ח למטרה מיוחדת / הלואה למטרה מסויים, בדרך שיור או בדרך התחייבות / ז. גמ"ח בתנאי דכשמשנה מטרת ההלוואה נעשה גזלן / דין ב (עמ' רט) הלואה בא"ר ע"מ לשלם הרבית לצדקה / ב. הלואה בא"ר על מנת שיקיים מצוה / דין ג (עמ' רמב) גמ"ח הדורש כיסוי הוצאות / דין ד (עמ' רמג) א. צדקה שמלוה מעות ע"מ שיתנו להם רבית ממעשר כספים / ב. מוסף תרומה לגבאי צדקה כשנותן לו הלוואה / ג. (עמ' רמו) "קונטרס" בענין אירגונים להלוות לחברים שמשלמים תרומה כל חודש / פתיחה / א. אירגונים שמשלמים לאחר שמקבלים ההלוואה / אירגונים עס הית"ע — ועדיין הוי ריבית גמור / אירגונים שמשלמים הכל מראש / ב. מכתב ממו"ח שליט"א בענין אירגון הנ"ל / מכתב מהגר"מ זראנדסדורפער שליט"א / השגה על הנ"ל / תשובת הגר"מ זראנדסדורפער שליט"א / מכתב מהגר"מ קרליץ והגר"מ קופשיץ שליט"א / ג. אי שייך להחיר ריבית דרבנן לנורף זה / ד. משלמים שמשלמים מראש (כשאין פקדונות) / ה. תיקונים זכדי להוריד איסור תורה מלכד הית"ע שעושים / ו. עוד הוספה ותיקון כנ"ל / תיקונים באירגונים שמשלמים "כל הסכום" לפני ההלוואה / ז. ענה למפקידים שלא יכנסו להית"ע זדאורייתא / ח. סיכום הדברים איך לתקן / ט. אי נחשב לדקה, ואי יכול ליתן מכסף מעשר לאירגון (גמ"ח) הנ"ל / י. זירור למה א"א לתקן באופן אחר — הנעה א, ב, ג, ד, ה / עובדא מהגאון מטשעבין זל"ל / ד. (עמ' רעד) גמ"ח עזר נשואין שנותן הלוואה למי שתורם סכום גדול / חתן שפורע \$1,800 בכדי שיתנו הלוואה לאביו / חתן שבזמן בחרותו אסף **כספים** בסך \$1,800 ונותנים הלוואה לאביו / מכתב לעזר נשואין בישיבה / ה. אי יכול להוציא רבית קצוצה בדיינים מגמ"ח צבורי או לנכות מן הקרן שעדיין חייב להם / ו. מענקים **לצורך נישואין** לאנשים שתורמים כל חודש / אירגונים שהגבאים מתנים שיחולק להשותפים ע"פ שיקול דעתם של המנהלים אם השותפים נחשבים כבעלים או הוי כמתנה לאירגון / ז. גמ"ח להלוות לבני משפחה שהם מקבלים עליהם לסייע האב

כר"ק מאחר שאביו לא נתחייב לו כלום בשעה שאסף המעות ולא הוי כנותן עבור אביו, וגם אינו קצוץ ממש ככל רבית קצוצה וכמש"כ לעיל. (וע"ע מש"כ לעיל אות ג שאין להתיר איסור רבית מוקדמת, ועוד דכאן חמיר יותר מאחר שהגמ"ח חייב להלוות עבור החתן ולא הוי בדרך שוחד בעלמא).

[גם אפשר עוד שגם לפי הטעם של הערמה י"ל דבנד"ד לא שייך כאן הערמה משום שהבן עושה לטובת עצמו בכדי שיהיה לו אח"כ נדוניא ולא עבור אביו וי"ל שאין איסור הערמה (וי"ל עוד שגם לא שייך הטעם דהוי כגופו דיתכן שהאיסור כגופו הוא רק אם גם נעשה עבור האב ולא במה שעושה לטובת עצמו), אבל מ"מ מצוי שהבן עושה ע"פ ציווי האב, וא"כ הוי קצת עבור האב וצ"ב].

אכן אפשר לתקן שיהיה באופן המותר, והיינו שיתנו להדיא עם הבחורים שאין על הגמ"ח חיוב ליתן הלואה להחורים עבורם אלא שבזה שמאספים יש סיכוי טוב שיקבלו, ונראה שאינו רבית כיון שאינם מתחייבים להלוות, ואע"פ שעדיין הוא רבית מוקדמת, מ"מ לא מקבלים הרבית מהלוה עצמו אלא מהבן והוא רק חוזר ונפרע אח"כ מהאב (כלי שהאב מבטיח לו מעיקרא להחזיר לו), וא"כ י"ל דמאתר שיש ראשונים שמתירין בחוזר ונפרע אפילו בר"ק, א"כ ברבית מוקדמת יתכן שיש צד להקל בחוזר ונפרע אף לדידן שאוסרים בר"ק. עוד צד יש משום דהכא הבן לא נותן מעות מכיסו (ע"ע מש"כ לעיל), אלא שמתרים אנשים לצדקה והוי מצוה (דגדול המעשה אחרים לצדקה, וע"ע בשו"ת מנח"י (ח"ו ס' עת) ובדיני רבית המצויים בנימוקים פי"א ד"ד ומ"מ כאן חמיר יותר מאחר שעיקר כונת הגמ"ח להיות כמבטיח ועמש"כ לעיל באות ג ולקמן אות ו), וגם הוי סיוע לאביו לחתן בנו שנחשב כעני ולכן באופן זה נראה שהתירו א"ר **לצורך** כך.

עזר נשואין בישיבה להורי החתנים שאספו **כספים** בימי בחרותם

לכבוד ידידי... ולכבי מנהלי מפעל עזר נשואין... אודות מה ששאלתם בענין המפעל עזר **נשואין** בישיבה שנותנים הלוואות לחתנים שאספו **כספים** בשנות הבחרות כשלמדו בישיבה, (בזמנים שונים כגון בפורים או בתעניות וכדומה) או שהחתנים שאספו **כספים** מקבלים קדימה או שאר הטבות ותנאים טובים בהלוואה, "וונותנים ההלוואה להאבי", והבן הוא שמאסף הכספים לטובת המפעל עזר נשואין, ונמצא שהריבית לא בא מן הלוה (האב) למלוה, אלא מן הבן.

לאביו, וכן אם הלוה נותן טובה והנאה להבן ולא משתרשי ליה כסף י"ל שאינו טובה להאב ומותר, ואף אי נימא דכשהלוה נותן הנאה להבן אסור משום דכשסמוך על שלחן האב אז כל ההנאות של הבן ג"כ מוטלים על האב ועכשיו משתרשי האב שא"צ להנותו, מ"מ כשהבן עושה טובה"נ להמלוה ולא נחסר לו בממון ולא חסר לו להאב לכאורה אין חשש איסור. אמנם כל זה אי נימא דהטעם שאסרו ליתן מתנה לבנו של המלוה הוא משום דמשתרשי ליה אבל אם נאסור משום הערמה. וכן אם נימא דמש"כ הראשונים דהוי כגופו הוא סברא חדשה ואסור גם אם לא משתרשי ליה, לפ"ז יתכן שיש לאסור גם כשבנו של הלוה נותן הטירחא להמלוה, אמנם ע"ע בברית יהודה (פ"ו הע' כב) שהאריך לברר אם האיסור משום משתרשי ליה או משום הערמה ומסיק דמשמעות הפוסקים דהאיסור משם שנהנה ולפ"ז א"ש מש"כ כאז בהערה ולא כמש"כ בפנים.

חסכונות והשקעות בניירות ערך ביחסי ממון בין בני זוג

בטרם נבוא לבאר יחסי ממון בין בני זוג הן בהיותם חיים ביחד, והן לאחר פקיעת הנישואין. עלינו לברר תחילה מניין לה לאשה כספים משלה שתוכל להשקיע אותם באפיקים שונים. ואם נמצא כספים כאלו עלינו לברר אם בכל אופן הבעל יאכל פירות. או עכ"פ פירי פירות. ומה הדין עם פקיעת הנישואין. זה יצא תחילה מה שפסק הרמב"ם בפרק כ"א מאישות (הל' א') וז"ל:

מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה. ומה היא עושה לו. הכל כמנהג המדינה. מקום שדרך לארוג אורגת. לרקום רוקמת. לטוות צמר או פשתים טווה. ואם לא היה דרך נשי העיר לעשות כל המלאכות האלו אינו כופה אלא לטוות הצמר בלבד. שהפשתן מזיק את הפה ואת השפתיים, והטווי היא המלאכה המיוחדת לנשים שנאמר (שמות ל"ה כה) וכל אשה חכמת לב בידיה טוו. עכ"ל.

וכ"ה לשון השו"ע אהע"ז (סי' פ' סע' א') כיע"ש. ודין מציאה לבעלה פסקו בשו"ע בס"פ ד'. שהיא לבעלה. כיע"ש. ואולם כיום אין מלאכות אלו מצויות בידי הנשים. אלא כל אחת פנתה לעבודה או למשרה כזאת או אחרת על פי הכשרתה. ונראה בפשטות שזה כיום מנהג המדינה. וההכנסה שמגיעה בגלל העבודה לבעל. ופשוט הוא שאם אינה ניזונת מבעלה מעשי ידיה שלה.

ברם בבאה"ט (אות א) הביא מדברי מהרי"ט בתשובה (ח"ב חו"מ סי' ס"ז) שנשים אשר הן כאניות סוחר ונכנסות ויוצאות בחצר מלכים ושרים להביא טרף לביתם ומכלכלות את בעליהן מעשה ידיהן לבעל. ע"כ. והעירו בפת"ש שהמהרי"ט לא החליט הדין. אלא צידד לומר כן. ובמל"מ (ריש פרק כ"א דאישות) כתב שנסתפק המהרי"ט בזה. והשיגו מדברי הראב"ד והרשב"א המובאים בטור וב"י (סי' צ"ה) דס"ל באלמנה שהשביחה בנכסי היתומים שאע"פ שניזונת מהם מ"מ השבח שלה. שלא אמרו מעשה ידיה שלהם אלא במעשי ידיה הקבועים כגון שטווה בצמר. אבל במלאכה שאין דרכה לעשותה לא. הואיל ואינם יכולים לשנותה לאותה מלאכה הרי מה שעשתה לעצמה. וא"ת שבאשה היושבת תחת בעלה לא נפקא לן מידי. שלא יהיה שבח זה אלא מציאתה.

הפריץ הסכים בתנאי שיואיל אברהם להמתין עד לסוף הקיץ. חזונו היה, אולי יחפוץ גיסו הנמצא בצרפת לרכוש את היער. הלה אמור היה לבוא אליו עד סוף הקיץ, כדי להסדיר כמה עניינים משפחתיים, והפריץ הבטיחו במכתבו האחרון, שלא יעשה שום עיסקה ברכוש המשפחה עד למועד בואו. נתן אברהם לפריץ סכום קטן וסימלי, בתורת דמי-קדימה, והסכים לתנאי.

לא מוכן לחלל יום-טוב בשביל העיסקה

על סמך עיסקה עתידית זו, שהיו לה כמעט כל הסיכויים להתקיים, מצא אברהם שידוכים טובים לבניו ולבנותיו, לווה כספים ועשה הכנות לקראת החתונות. בינתיים חלפו חודשים אחדים והגיעו ימי הסליחות, אברהם התפלל וביקש מאלוקיו שישלח הצלחה במעשה ידיו, והתחנן שעסק קניית היער מן הפריץ יצליח במהרה.

והנה הגיעו הימים הנוראים והוא עמד בראש השנה בבית הכנסת, בעת ששליח הציבור חזר בקול על תפילת המוסף, והגיע אל "ונתנה תוקף קדושת היום", והמשיך: "מי יעני ומי יעשיר - מי ישפל ומי ירום", חשב אברהם בלבו: "הוי, ריבוננו של עולם, עשה נא שיצליח העסק עם הפריץ, אבל מהר, מיד! אין זמן, כי מחותניו לעתיד לוחצים ודורשים את קיום החתונות בהקדם. מיד, ריבוננו של עולם, מיד!".

תוך כדי כך חש במישהו שמשך את טליתו. הוא הביט וראה את בן זקוניו. "אבא", לחש, "אמא נמצאת בחוץ, וחפצה להודיעך כי הפריץ רוצה למכור את היער היום, והיא מבקשת שתצא החוצה". רגשי גיל מילאו את לבו, והוא היה כבר מוכן למהר החוצה, כשנזכר פתאום שאסור לדבר. "או-או", השיב אברהם לילדו, ורמז לו שאינו יכול לצאת. בלית ברירה חזר הילד אל אמו, והודיעה כי אבא אינו יכול לצאת החוצה באמצע התפילה.

האישה חזרה הביתה והמתינה בקוצר-רוח לשוב בעלה מבית הכנסת. לאחר מכן בשעת הסעודה סיפרה לו, כי הפריץ הופיע בבוקר ושאל עליו. הוא אמר, כי קרובו אינו מתנגד למכירת היער, ולכן יש בדעתו לבצע את העיסקה מיד, ואם לא יבוא אברהם אליו עוד היום עם סכום נוסף של כסף, ולא יחתום על המסמכים, לא ימתין הפריץ עד מחר, והוא ימכור את היער לאחר.

משהו הרתיע את אברהם. "כיצד עושים עיסקה ביום טוב? מדוע דווקא בראש השנה?", אמר. אשתו ניסתה לשדלו בדברים, ואמרה כי במקרה זה יש משום פיקוח נפש, וכידוע "פיקוח נפש דוחה שבת". אולם אברהם התעקש, וטען שבשולחן-ערוך כתוב שאסור לעשות עסק בראש השנה, והוא לא יעבור על איסור זה. 'וכי היכן יש כאן פיקוח נפש?'

ה"ה עפ"ז יש להתיר בשר בסעודה בבין המצרים, אכן בס' יומא טובא לרבנן פ"ב ס' כ"ז הביא מהגר"ח"ק שסעודה זו אף שהי סעודת מצוה אי"ז מתיר בשר ויין בתשעת הימים עי"ש, ובס' נחמת ישראל פכ"ג ס"כ, ויל"ע אם מותר להדפיס ספר בימי בין המצרים. והגר"ח"ק כתב לי דלכאור' מותר להדפיס רק לא יביא בימי בין המצרים, ויל"ד אם הגיע לביתו הספר בימי בין המצרים ונוהג לברך שהחיינו אם יברך ועמש"כ בזה בשו"ת שמן אפרסמון ח"ב ס"י אות כ', וע"ע בשו"ת שואלין ודורשין ח"ז עמ' תפ"א בשם הגר"ח"ק, [ועיין באורחות רבינו ח"ב עמ' קל"ב] וכ"כ מו"ר בעל המשנת יוסף חי"א ס' צ"ג, ועוד יל"ע אם הוי כסיום, כשמדפיס ספר אם פוטר מתענית בכורות, כמו סיום מסכת כמבוי במשנ"ב ס' ת"ע. ומצאתי כן בשו"ת תפארת שמואל ס' נ"ה שפוטר, ובחתן סופר ח"ב עמ' קנ"ב כתב שביום הוצאת ספר א"צ לומר תחנון כסיום מסכת שאין אומרים תחנון כמש"כ בשו"ת פרי השדה ח"ג ס' קפ"ד, וכמו"כ אם הוצאת ספר יש בה קיום מ"ע דכתיבת ס"ת בסיום ס"ת אין אומרים תחנון כמש"כ בשו"ת ישיב משה ח"א ס' של"ו, וכ"כ בהקדמת ס' חוקת עולם, אולם הגר"ח קנייבסקי כתב לי שבהוצאת ספר אומרים תחנון.

ובתשו' התעוררות תשובה ח"ד אעה"ז ס"א, דן בעדיפות למי שיש לו או הוצאות **לנישואין**, או להוציא ספר שהוי כמלמד תורה ברבים ואין לך מצוה גדולה מזו, עי"ש מה שמסיק להלכה. והסתפקתי אם אפשר ליקח מעות **מעשר** כספים **לצורך** ספר שמוציא בעצמו, וכתב לי הגר"ח קנייבסקי שאין ליקח, וראיתי בדרך אמונה פ"ז ממתנו"ע בצה"ל סק"ס משמיה דהחזו"א שאין ליקח מעשר כספים עבור ספר, אל"ה בספר שרבים צריכים לו, או שע"ז יתפרנס ממכירת הספרים עי"ש, אולם ראיתי באורחות רבינו ח"א עמ' רצ"ה שהקה"י הקל ליקח מעות מעשר להדפסת ספרים וה"ז סותר להחזו"א, וכתב לי הגר"ח"ק לא ידוע לי אולי הקל בספר של אחר, אולם ראיתי בשו"ת להורות נתן ח"ד ס' פ"ב שמיקל בזה ליקח מעשר לספרים, וכן הביאו משמיה דבעל האגר"מ שהקל ליקח מעשר להדפסת ספר, אכן הביא בס' באורח צדקה עמ' שע"ג ממרן הגר"נ קרליץ דאין ליקח, וע"ע בס' דרך שיחה ח"א עמ' תקנ"ג, אולם בשו"ת אמר שמואל יו"ד ס"ד כתב להתיר וע"ע בשו"ת דברי שלום ח"ז ס' ס"ב. ובשו"ת משנת יוסף חי"א ס' קי"ז במכתבו אלי, וע"ע בס' אהבת צדקה פ"ד ס"ה סק"ט, משמיה דהגר"ח"ק, ובס' הוראות והנהגות החזו"א עמ' ע"ו, ובס' מסורת משה עמ' שי"ד, ובשו"ת ודרשת וחקרת ח"ד יו"ד ס' ל"ו.

והרוקח כתב שיש להזכיר שמו בשם הספר, והחת"ס ליקוטים ח"ו ס' ס"א כתב שחובה ליקח הסכמות מרבנים על הספר, וקיימנו דבריהם. ואמנם בשו"ת תשובה מאהבה ח"ג ס' שע"ה הביא כרוז שהתפרסם בפראג בחתימת הנוב"י, דאין להדפיס ספר קודם שהגיע למ' שנה, כבר כתב בס' פנים במשפט חו"מ ס"י שיש חילוק בין ספרי הלכה לסוגיות עי"ש ופשוט, וע"ע בשו"ת משנ"ה ח"ג ס' ע"ד.

ד

אם מברכין שהחיינו בהוצאת ספר

והנה בס' מור וקציעה ס' רכ"ג כתב, נראה שהגומר ספר [שחבר בחידושי תורה לש"ש בלבד בעושיה לשמה הכתוב מדבר], בכתיבה וכ"ש בהדפסה, שי"ל לברך, שכן עושין סעודת מצוה לגמרה של תורה שאין שום קנין ובנין שיש בו שמחה יותר מזה, כל חפצים לא ישוו בה וכו', עאכו"כ במי שזכו לו מהשמים בפירושי וחידושי פירותיה של תורה שזוכה ומזכה בהם הרבים והרבה שותפים בהנאה, שמעמידם על האמת והיושר האמונה והכושר, ונהנים ממנו עצה ותושיה בינה ודעת הצלחת הנפש והגוף גם יחד וכו', שמברך הטוב עכ"ל, ומבואר במו"ק שצריך לברך ברכת הטוב והמיטיב, והחיד"א בס' ברית עולם על ס' חסידים אות תתר"כ עמש"כ שם, דאם גומר מלאכה גדולה צריכה ברכה, שהרי אחר שברא הקב"ה את עולמו ברכו שר העולם שנאמר ישמח ה' במעשיו, וכך עשה דוד ושלמה וכו', והחיד"א כתב ע"ז דמיניה ילפינן שראוי למי שגמר ספר ולהדפיסו, לתת הודאות לשמו יתברך אשר זיכהו לכך, והביא שהמו"ק כתב ויברך שהחיינו, ול"נ שיברך בלא שם ומלכות, חזינן מהחיד"א דס"ל דדעת המו"ק שמברך שהחיינו, וכן נראה בשע"ת שם.

כאשר הורים אינם מספיק נבונים כדי לעבור דירה למקום רחוק, חייבים הילדים לעשות כן. אפילו אם ההורים עוזרים להם, אסור לילדים לאפשר להם להתערב בחייהם.

ברגע שאדם מתחתן, חובתו הראשונה היא כלפי בן-זוגו, ורק לאחר-מכן כלפי הוריו. עלינו לזכור עדיפות זו, אם ברצוננו לשמור על שלימותם של חי **הנישואין** של ילדינו.

תנו לילדיכם עצמאות בעסקים

אפילו בעסקים, יש להורים נטיה לגונן על ילדיהם במידה מופרזת. יתכן שהם סבורים שעליהם לייעץ, לספק **כספים להשקעות**, ולפקח על עסקי ילדיהם. יכול להיות שצעדים אלו יועילו לעסק, אך הם מזיקים מאוד לעצמאותו של הבן. הניחו לו לחיות את חייו, והשתדלו לא להתערב בענייני הכספים שלו. אפשר לעזור לו, אך הסיוע חייב להיות מוגבל, כדי שילמד לעמוד ברשות עצמו. ההורים חייבים ללמוד להניח לילדיהם לחיות את חייהם בדרך שהם בוחרים בה. תנו להם לשגות, כיון שרק כך לומדים בחיים. בהתערבותכם אתם מנסים להמשיך ולאחוז בילדיכם, בעוד שהגיעה השעה לשחרר את האחיזה. פנה לבנך גלויות, ושאל אותו האם הוא מעוניין בעצתך לגבי עסקיו. אמור לו שלא תפגע אם יסרב לקבל את עזרתך, אך ברצונך שיחליט בעצמו האם לדעתו הוא זקוק לעזרתך, או לא. כך תדע לבטח שהוא אינו פועל תחת לחץ. חשוב מאוד להאמין ביכולת השיפוט של בנכם, ולהראות לו שאתם אמנם סומכים עליו. כך יראה שהוא יכול להצליח, ויתחזק בו הבטחון העצמי החיוני לו בחייו. הוא ילמד להיות אחראי כלפי הזולת וכלפי עצמו, אם רק תתנו לו מרחב מספיק גדול כדי לצמוח ולגדול.

- 1 אבות א ח
- 2 ישעיהו מח כב
- 3 דברים כט ט
- 4 שם
- 5 שם
- 6 משלי י כה
- 7 ישעיהו ז י-כו
- 8 קהלת ז כ
- 9 ברכות לב:א
- 10 במדבר כז טו
- 11 סנהדרין לז:א
- 12 משנה ברורה רעג יז
- 13 מדרש רבה ויקרא ד ו

בן חורגו או שגדל אצלו גבי לשונות
צואת שכ"מ - ח"ג, קעז.
לגבי דיני מצרנות - ח"ב, קמח.
המאמץ בן או בת וכיו"ב, בדיני
ירושה - ח"ג, ר.
בן לגבי חזקת מטלטלין - ח"ב, תיח.
בן האומן מתי נאמן לומר שקנאו
מהבעלים ושאר טענות - ח"ב, תיח.
לגבי חזקת קרקעות - ח"ב, תלד,
תמד.
אם האב אין לו חזקה, מתי יש לבנו
חזקה - ח"ב, תמח, תמט.
אכילת פועל בשעת מלאכה, דין בניו
- ח"ג, כג.
אמר לו אביו אל תחזיר את האבידה
- ח"ג, מד, מה.
מציאת בנו - ח"ג, עב, עג.
ירושה שנפלה לבן מבית אבי אמו
למי שייכת - ח"ג, עב.
אב או אם שמחלו זכות בנם - ח"ג,
צג.
חולה שצויה שיתנו לבניו סכום
קבוע כל שבוע לפרנסתם, ועלו
המחירים - ח"ג, קמו, קמז.
בדיני הכותב נכסיו לבנו מהיום
ולאחר מיתה - ח"ג, קנג, קנה.
בן הסמוך על שולחן אביו וא"ל אביו
שאם לא יהא ערב בעדו יוציאו
מביתו, אי חשיב אונס - ח"ב, עה, עו
תקנת חכמים לבנות - ח"ג, ר.
אם יכול הבן לשנות מנהג אבותיו -
ח"ב, קצח, ט.
המשלח חפץ לחבירו אם יכול השליח
ליתן לבנו - ח"ב, רמ.
מתנת שכיב מרע, ומזונות בניו
הקטנים, מי קודם - ח"ג, קלג
אם צויה לבניו את מי ישאו, אי

שיז

אם נהגו שלא לתת לבכור פי שניים
- ח"ג, רט, רי.
העברת נחלה מבכור (פי שניים) -
ח"ג, רטז.
אם יכול האב לסלק חלק מבכורתו
של הבן הבכור מיורשיו האחרים -
ח"ג, ריח.
אם יכול למחול הבכורה בחיי אביו
- ח"ג, ריט.
בכור ופשוט בירושה לגבי דיני
תפיסה ומוחזק - ח"ד, קצט.
אם פורע פי שניים בחובות אביו -
ח"א, עה.

בל תאחר

לגבי נודר לצדקה - ח"ד, רלב.

בל תלין

לגבי שכר שכיר - ח"ג, כה, כח.
השוכר נכסי דלא נידידי אם שייך
איסור בל תלין - ח"ג, שו, שז.

בן - בנים / וע"ע אב / זרעו / בנות בני בנים

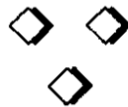
עד אחד אמר לבן אחר פטירת אביו
ראיתי שהטמין אביך מעות ושל
הקדש או של פלוני הן - ח"א, שעג.
הוצאות לימוד בניו ממעות **מעשר** -
ח"א, תיב, תטו.
הוצאות **נישואין** של בניו ממעות
מעשר - ח"א, תיב.
בנים שמצאו בפנקס של אביהם
שקופת **מעשר** חייבת לו - ח"א, תיד.
אב שמסר לבנו קודם פטירתו מעות
להשקיע והריוח לעניים ונתברר
שאינו מצליח - ח"א, תיט.
מי שהקדיש לישיבה והתלמידים
ניזונים מהפירות ורוצה בנו ללמוד
שם אם קודם לאחר - ח"א, תכ.

ללמד לתלמידים שגם הם נקראים בנים, אלא שמצוה להקדים בנו לבן בנו ובן בנו לבן חבירו¹¹.

יא. החיוב ללמד את בן בנו, הוא דוקא כשהאב לא נמצא כאן או שאין לו יכולת לשכור מלמד, אבל אם האב נמצא כאן או שיש לו יכולת לשכור מלמד, אין חיוב על הסבא¹².

יב. אשה אינה חייבת ללמד את בנה תורה, ומכל מקום אם עוזרת לבנה או לבעלה שיעסקו בתורה – חולקת שכר עמהם לעולם הבא¹³.

יג. מותר לפרנס מדמי **המעשר** כספים את בניו ובנותיו הגדולים למעלה משש שנים ואפילו הם סמוכים על שלחנו. וכן מותר לסייע ממעות מעשר בהוצאת **נישואי** בניו ובנותיו, כגון **לצורך** דירה ורהיטים וכיוצא בזה, כדי שיוכלו לבנות את ביתם, וכל שכן שבניו ובנותיו ממשיכים לעסוק בתורה בכוללים, וכן כשבנותיו נישאות לתלמידי חכמים השוקדים באהלה של תורה, שמצוה גדולה היא לפרנסם בכבוד, וצדקה גדולה היא¹⁴.

11. שו"ע סי' רמ"ה סעי' ג'.

12. שו"ת פרי אליהו (זלאטניק) ח"ג סי' נ"ז. וכ"כ בשו"ת דברי משה ולהגר"מ הברשטאם שליט"א (א) סי' ע', שהחיוב ללמד את בן בנו, הוא דוקא כשאין יד האב משגת ללמדו, אבל אם יכול האב ללמדו תורה, אין חיוב על הסבא.

13. הרמ"א סי' רמ"ז סעי' ו'.

14. שו"ת יחווה דעת ח"ג סי' ע"ו.

פסק דין

- א. צוואה שיש לה תוקף חוקי בלבד, הדבר ספק אם בגלל התוקף החוקי יש לה גם תוקף הלכתי.
- ב. לאור צו הירושה כל שלושת הבנות יורשות את אביהן בחלקים שווים (למרות מחלתן הנפשית).
- ג. הבת פ' זקוקה הלכתית למינוי אפוטרופסות על אחיותיה מבית הדין, וזה ייעשה לאחר הקירה ובדיקה.
- ד. האפוטרופוס רשאי להוציא מנכסי השוטה לכל דבר שהוא לצרכיו ולטובתו. אך אינו רשאי לחלק על דעתו את מעשר הכספים מכספם.
- ה. השוטה אינו בר קדושין ונישואין, וספק שוטה קדושיו הם ספק קדושין.
- ו. הבעל יורש את אשתו במוחזק, אפילו נפרד ממנה לצורך אישפוז, אך ספק שוטה שקדושיו הם ספק, הממע"ה.

שטר מינוי אפוטרופוס (עפ"י נחלת שבעה סי' לט)

במותב תלתא בי דינא כחדא הוינא ביום... להודש... תשע"ב לפ"ק וקיבלנו את פניית מרת... שאמרה הכי: מרת... ומרת... חולות ואינן יכולות לטפל בעצמן בנכסיהן, ויש להן נכסין, והשתא לעיינו בי דינא ולימנו להו אפוטרופוס דמישתעי דינא בהדי אינש וזכי להן וקאים בצרכיהן.

וכד חזינא דלית טבא דלהוי אפוטרופוס רק מרת... הנ"ל וחקרנו ושאלנו עלה דאיתתא מעלייתא היא ונאמנת וחכימא דשמעה דינא, ולא קיבלה עלה שמתא דרבנן מיומה, ובכן אנחנו בית דין יחיבנא לה רשותא בכח ב"ד יפה לאסכויי עלייהו דמרת... ומרת... הנ"ל, ותזכה להון ותהפוך בזכותן ותכניס נכסיהן ופרותיהן בראוי ומוחזק בכל הנכסים המיטלטלין בכל מקום שהם ולמיקם בצרכיהן. ופטרנו אותה בבי דינא מן שבועתא ומן גזירתא ומן כל טענות וערעורים ומן שמתא פתקא דלטותא ומן כל דהנעלת לה מכל ב"ד בין בדיני ישראל ובין בדיני או"ה.

תוקף מינוי אפוטרופוס זה אינו חל לגבי הדירה שהיה בבעלות מר...ז"ל. תוקף מינוי זה עד שנה מהיום. אם ח"ו ייעדרו מרת... או מרת... או אימם מרת... לפני תום השנה יתבטל מינוי זה.

ומה דהוי באנפנא כתבנו וחתמנו למרת... אפוטרופוס למרת... ומרת... החולות, ולית דימחה בידה בין לזכות בין לחובה. הכל שריר וקיים.

וע"ז באעה"ח

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד (-) דוד יהושע קניז (-) שמואל יצר

השאלות לדיון

ראשי תיבות ש'בת כ'לה מ'לכתא, כי בשכר שהיה מכבד את השבת זכה לעושר וכבוד, ועל ידי זה היה שלם תורתו ושלם בממונו.

ועל פי הדברים האלה יש לתת טעם לשבח על מה שמתחילין שמחת החתונה מן השבת שלפניה, כי בעת שהחתן עומד לישא אשה, מורא יעלה על ראשו מי יודע אם יוכל לעסוק בתורה גם לאחר הנישואין, והגם שעסק בתורה בטרם נשא אשה, מכל מקום לב יודע מרת נפשו כי במשך שנות הבחרות לא יספיק אדם למלא כריסו בתורה ובחכמה כראוי לו, על כן מתחילין שמחת החתונה מיום שבת קודש והחתן עולה לתורה בשבת זו, להורות כי באם ימשיך ויצרף את השבת קודש לשמחת נישואיו לכבדו ולקדשו, אזי יזכה לעושר וכבוד ויוכל לעסוק בתורה כל ימי חייו כאוות נפשו.

ובזה יתבאר לן מאמר הגמרא, 'על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצוא, זו אשה', 'חסיד' רומז על מי שנפשו חשקה בתורה, כדאיתא בזוה"ק (פינחס דף רכב:): מאן דאתעסק באורייתא אתקרי חסיד. 'זאת', רומז על שבת קודש, כדאיתא במדרש (ויק"ר פכ"א ס"ו) בזאת יבא אהרן אל הקודש, בזכות שבת, שנאמר (ישעיה נ"ב) אשרי אנוש יעשה זאת שומר שבת מחללו. והיינו לעת מצוא בנישואי אשה על 'זאת' יתפלל כל 'חסיד', שיגן עליו זכות השבת להשפיע לו די פרנסתו, כדי שיוכל לעסוק בתורה אף לאחר נישואיו. ועל זה מסיים הכתוב 'רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו', 'שטף מים רבים' רומז על בבל, כדאיתא בגמרא (שבת ק"ג:): שכל מימי עולם נצללו לשם בשעת המבול. ועל זאת יתפלל כל חסיד שלא יצטרך לנהוג

עשר **בשביל** שתתעשר, ושבשאר ארצות במה הן זוכין, **בשביל** שמכבדין את השבת. הרי שלך לפניך, כי בני ארץ ישראל זוכים לעשירות בשכר **המעשרות**, אכן גם בני חוצה לארץ יש להם עצה טובה לכבד את השבת כראוי לו, ובשכר זאת יזכו להתעשר, ואז יוכלו גם הם לעסוק בתורה אחר נישואיהם.

והנה דרשו חז"ל (גיטין מז:): ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך, מלמד שאדם מביא ביכורי אשתו וקורא נמצינו למדים שפסוק זה מיירי באדם שכבר נשא אשה, וביתו זו אשתו. ולזה דרש המדרש, 'ושמחת בכל הטוב, אין טוב אלא תורה', היינו שאף זה האיש שכבר נשא אשה יוכל לעסוק בתורה, והטעם 'לפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר', כי בשכר המעשרות זוכים לעשירות, וממילא אין כאן חשש משום ריחיים בצוארו, ויוכל לעסוק בתורה אף לאחר שנשא אשה.

ובזה נבא לביאור דברי הכתוב המדבר מיעקב אבינו בחזירתו מבית לבן, 'ויבא יעקב שלם', ודרשו בו 'שלם בגופו', רומז שכבר נשא אשה, כי ידוע מדברי הזוה"ק (האזינו דף רצו): דעד שלא נשא אשה הוי פלג גופא, ועתה לאחר נישואיו נעשה שלם בגופו. אך שלא תאמר כי לאחר נישואיו שוב לא עסק בתורה משום ריחיים בצוארו, על זה אמר 'שלם בתורתו', שהיה עוסק בתורה גם לאחר נישואיו. והטעם 'שלם בממונו', שזכה לעושר והיתה פרנסתו מצויה לו, וממילא היה יכול לעסוק בתורה בכל עת. אך שמא תאמר איך זכה לעשירות בהיותו בחוץ לארץ שאין שם מצות מעשר, על זה ממשיך ואומר 'עיר שכם', ונרמז בו 'שכם'

בא"י. ח'). מחזיקין ידי הבד"צ באה"ק. ט'). מקיימין שלא לעבור על לאו דלא תחנם עכ"ד.

כתב עת תחומין כ"ג, תשס"ג, 236 - 231. נושא המאמר: היתר איסורים לקיום מצות פרו ורבו שמותר לצאת למען קיומן ובתנאי שתהיה דעתו לחזור ארצה. הלכה זו מפורשת ברמב"ם (הל' מלכים ה', ט') שכתב: "אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אישה או להציל מיד הגויים, ויחזור לארץ". משמע שהאיסור אינו רק לכהן משום טומאת ארץ העמים, אלא איסור כללי על היציאה לחו"ל, ואף לצורך מצוה. ומכאן דייק בכסף - משנה, שאף לצורך נשיאת אשה לא יצא לחו"ל להשתקע שם, אא"כ דעתו לחזור, כדברי התוס'. נמצא שלצורך תלמוד תורה ונישואי אשה הותרו דווקא יציאה לחו"ל על מנת לחזור, טומאת ארץ העמים וטומאת בית הפרס וכן מכירת ספר תורה. בשלמא טומאות אלו הותרו, שכן איסורם מדרבנן; הוא הדין ליציאת ארעי מא"י, אם היא אסורה רק מדרבנן (מדברי הרמב"ם עולה שיש בכך לפחות איסור דרבנן, אמנם בחידושי המהרי"ט בכתובות שם נק"ט שביוצא על מנת לחזור אין איסור כלל). ועי' על כך שדי חמד כללים מערכת האל"ף אות רמ"ו ואסיפת דינים מערכת ארץ ישראל אות א'; ובקונטרס בעניין זה באוצר הפוסקים אה"ע כרך כ'. (ועי' עוד מאמריהם של הרב חיים סבתו בתחומין ט' עמ' 257, הרב שלמה דייכובסקי בתחומיו כ' עמ' 399, ומאמרו של הרב ישראל רוזן שם עמ' 407: ומאמרים נוספים שנכתבו בנידון ואשר הוזכרו במאמרו הנ"ל של חר"ש דייכובסקי הע' 11. - הע' מערכת) באשר לביטול מצוות דרבנן לצורך פרו ורבו - עי' נודע ביהודה מהדו"ת אה"ע סי' ל"ה, שהתיר אבלות מדרבנן לצורך קיום פו"ר; (וחלקת יעקב יו"ד סי' ס"א, באשר לתרופה האסורה מדרבנן, ע"מ שיוכל להוליד). - אולם מה באשר לדעות שאף היציאה על מנת לחזור אסורה מדאורייתא? מהו ההיתר לצאת לצורך תלמוד תורה או נישואין.

וזל"ק של הכתב עת המעין מ"ו, תשס"ו, א', 8 - 3; ב', 76 - 69. נושא המאמר: חיוב בית שאן בתרומות ומעשרות. הכתוב הציע שר' מאיר בכתובות קי"ב ע"א דיבר על בית שאן שבחו"ל. לענ"ד נראה תירוץ זה דוחק. וע' במהרש"א שם שהבין שדברי רבי מאיר משתלבים עם מעשיו, שאכל עלה ירק בבית שאן מעמד של חו"ל גם בברכת תבונת הארץ, זה מתאים לדברי ר' מאיר "אני ראיתי בבקעת בית שאן", בבקעת - ולא כל בקעת, אלא מקום אחד בה, והוא העיר עצמה. לכך מתאימה דעת ערוך השולחן העתיז (הל' תרומות סי' נ"ג סע' י"ט - כ') שרבי רצה לחזק את גזירת טומאת העמים, ולכן הישווה בין דיני תרומות ומעשרות ובין דיני

37. דם מכה בהפסק טהרה..... ח"ג 226
38. איבוד הכרה בשבעה נקיים..... ח"ג 245-246
39. כתם בשבעה נקיים שזמנו מסופק..... ח"ג 261
40. טבילת כלה בליל שבת..... ח"ג 281
41. טבילה בשבת ללא חפיפה..... ח"ג 291-292
42. ניקוי אוזניים לקראת הטבילה..... ח"ג 339
43. אחות מסייעת להפלות בחדר ניתוח..... ח"ד 57
44. הפלה לפני יום הארבעים בסיכון..... ח"ד 65
45. דילול עוברים..... ח"ד 77
46. נוכחות הבעל בזמן לידה..... ח"ד 123-124
47. זמן פדיון הבן אצל פגים..... ח"ד 162
48. שקר בדיווח רפואי..... ח"ד 205-206
49. מתן חיסון כנגד סרטן צוואר הרחם..... ח"ד 220-228
50. הנשמה לאדם זר..... ח"ד 270

ה. הרב חנוך ארנטרוי

- ייחוס הוולד בתרומת ביצית..... ח"ב 301-302

ו. הרב יעקב יהושע בלוי

- דיווח על רשלנות רפואית..... ח"ד 198

ז. הרב אליהו בקשי דורון

1. קשירת חצוצרות בתשעה ילדים..... ח"א 46
2. שימוש בסליל למניעת היריון..... ח"א 97
3. בדיקת זרע לצורך שידוכים..... ח"ב 50
4. האם טיפולי פוריות מהווים עילה לגירושין?..... ח"ב 184-191
5. הורות ללא נישואין..... ח"ב 255-260
6. תינוק עם פתח כשל אישה וכרומוזומים ואיברים פנימיים של איש..... ח"ב 406-408
7. המקווה והרב המקומי..... ח"ג 76

ח. הרב זלמן נחמיה גולדברג

1. בדיקת זרע לצורך שידוכים..... ח"ב 50-51
2. בדיקת זרע לפני דיקור..... ח"ב 62
3. שימוש במעשר כספים לטיפולי פוריות..... ח"ב 84
4. לקיחת זרע מבעל מחוסר הכרה..... ח"ב 135-136
5. תורם זרע שחזר בתשובה..... ח"ב 290
6. נישואי גר פצוע דכא..... ח"ב 361-362
7. אישה בעלת כרומוזומים של איש..... ח"ב 389-390
8. איש בעל כרומוזומים של אישה..... ח"ב 397
9. תינוק עם פתח כשל אישה וכרומוזומים ואיברים פנימיים של איש..... ח"ב 408-410

3. השתלת רקמת שחלה ח"ב 320
4. דם בבדיקה פנימית של רופא ח"ג 107
5. כלה ללא רחם ח"ג 132
6. כתם שעבר מבגד צבעוני לבגד לבן ח"ג 157
7. אצבעון לבדיקת טהרה ח"ג 204
8. בדיקת טהרה על ידי בודקת טהרה בלילה ח"ג 214
9. דם מכה בהפסק טהרה ח"ג 227
10. איבוד הכרה בשבעה נקיים ח"ג 246
11. איפור קבוע כחציצה וככתובת קעקע ח"ג 312-313
12. איפור בשבת ח"ג 328
13. קטטר כחציצה בטבילה ח"ג 355
14. שימוש במכשיר 'טנס' בשבת להקלת צירי לידה ח"ד 100
15. לידת בית ח"ד 136
16. שקר בדיווח רפואי ח"ד 209
17. איסור 'לפני עיוור' בנתינת מרשם ובמכירת תרופות ח"ד 236
18. שימוש בחומר סיכה בשבת לצורך קיום מצוות עונה ח"ד 249-250
19. שימוש ברפואה שלא נבדקה על יהודים ח"ד 276

יג. הרב אפרים גרינבלט

1. קשירת חצוצרות בתשעה ילדים ח"א 46-47
2. קשירת חצוצרות מסיבות נפשיות ח"א 63
3. כריתת רחם ח"א 76
4. בדיקת זרע לצורך שידוכים ח"ב 51-52
5. שימוש במעשר כספים לטיפול פוריות ח"ב 85
6. טיפולי פוריות בשבת ח"ב 99-100
7. לקיחת זרע מבעל מחוסר הכרה ח"ב 137
8. יוחסין בתרומת זרע מישראל ח"ב 214
9. הורות ללא נישואין ח"ב 270-272
10. ייחוס הוולד בתרומת ביצית ח"ב 303
11. נישואי גר פצוע דכא ח"ב 368
12. אישה בעלת כרומוזומים של איש ח"ב 392
13. שיבוט גנטי ח"ב 497
14. לשאול או להחליט לבד? ח"ג 20-21
15. להחמיר או להקל בהלכות נידה? ח"ג 42-43
16. טהרת המשפחה למסורת ח"ג 51-52
17. המקווה והרב המקומי ח"ג 73-74
18. דם בבדיקה פנימית של רופא ח"ג 107
19. סיוע לאישה חולה בעת נידתה ח"ג 192

טו. הרב משה הלברשטאם

קשירת חצוצרות בתשעה ילדים ח"א 50

טז. הרב אשר וייס

1. כריתת רחם ח"א 73-74
2. שימוש בסליל למניעת הריון ח"א 90-93
3. בדיקת זרע לצורך שידוכים ח"ב 44-48
4. שימוש במעשר כספים לטיפולי פוריות ח"ב 82-83
5. טיפולי פוריות בשבת ח"ב 95-99
6. תרומת ביצית בשבת ח"ב 108-112
7. האם טיפולי פוריות מהווים עילה לגירושין? ח"ב 195-196
8. תרומת קטע שחלה ח"ב 311-312
9. נישואי גר פצוע דכא ח"ב 365-367
10. אישה בעלת כרומוזומים של איש ח"ב 391-392
11. תינוק עם פתח כשל אישה וכרומוזומים ואיברים פנימיים של איש ח"ב 410-411
12. אבחון גנטי טרום השרשתי ח"ב 479-480
13. המקווה והרב המקומי ח"ג 74
14. דם בתולים לאישה שעברה שחזור בתולים ח"ג 141-142
15. כתם שעבר מבגד צבעוני לבגד לבן ח"ג 154-155
16. איבוד הכרה בשבעה נקיים ח"ג 247-248
17. דילול עוברים ח"ד 72-75
18. שקר בדיווח רפואי ח"ד 206-207

יז. הרב יצחק זילברשטיין

1. כמה ילדים צריך ללדת? ח"א 32-33
2. קשירת חצוצרות מסיבות נפשיות ח"א 64
3. כריתת רחם ח"א 75
4. טיפולי פוריות באבלות ובתשעה באב ח"ב 126
5. לקיחת זרע מבעל מחוסר הכרה ח"ב 137
6. בחירת מין העובר ח"ב 176-177
7. האם טיפולי פוריות מהווים עילה לגירושין? ח"ב 196-197
8. הורות ללא נישואין ח"ב 272-273
9. ברית מילה ופדיון הבן לתינוק שנולד מתרומת זרע ח"ב 282-283
10. מה לספר בשידוכים? ח"ב 424-426
11. פוסק שאסר מראה ח"ג 62
12. שימוש בסרגל גוונים לצורך פסיקה במראות ח"ג 92
13. מכשיר לסריקת עדי בדיקה ח"ג 97-98
14. דם בבדיקה פנימית של רופא ח"ג 107-108

ראה גם – טבעת למניעת היריון; מדבקה למניעת היריון; סירוס אישה; סליל למניעת היריון; קונדום;

קשירת חצוצרות

.81 מסורתיים

טהרת המשפחה טהרת המשפחה למסורתי ח"ג 48

.82 מעוברת חברו

בפונדקאית נישואי פונדקאית ח"ב 333

בתרומת עובר תרומת עובר ח"ב 323

.83 מעשר כספים

חובה או מנהג שימוש במעשר כספים לטיפול פוריות ח"ב 75

לצורך טיפולי פוריות שימוש במעשר כספים לטיפול פוריות ח"ב 75

.84 מקווה

חשש פסול המקווה והרב המקומי ח"ג 64

.85 מרא דאתרא המקווה והרב המקומי ח"ג 64

מראות – ראה פסיקה במראות

.86 נאמנות

אם על תרומת זרע תרומת זרע וחליצה ח"ב 217

הורים על תרומת זרע נאמנות הורים שבנם נולד מתרומת זרע ח"ב 238

נובה-רינג – ראה טבעת למניעת היריון

.87 ניתוח קיסרי

טומאת נידה טומאת נידה בניתוח קיסרי ח"ג 111

.88 סיכון

בהצלת נפשות הנשמת אדם זר ח"ד 255

בלידת בית לידת בית ח"ד 27

בתרומת שחלה תרומת קטע שחלה ח"ב 305

השתלת רקמת שחלה ח"ב 317

.89 סירוס

בקביעת מין היילוד ספק בקביעת מין היילוד ח"ב 379

.90 סירוס אישה קשירת חצוצרות ח"א 39

בגרמא שימוש בסליל למניעת היריון ח"א 79

ו. אם כבר התחייב האב לתת לנשואי בניו ללא מחשבה לתת זאת מכספי **מעשר**, אינו יכול לפרוע את מה שהתחייב ממעות **מעשר**.

ז. כל ההיתר להשתמש **לצורך** נשואי בניו ובנותיו מכספי מעשר היינו דווקא בדברים ההכרחיים, אבל אין היתר לקנות מותרות²³⁴ על חשבון כספי העניים.

ח. אמנם אם אינו מוצא שידוך הגון ובפרט עם בן תורה, אלא אם כן יתחייב לתת בהרווחה, יש להקל.

ט. הגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א שאל את אביו בעל הקהילות יעקב זצ"ל האם יפריש **מעשר** מהכספים שבהם משתמש **לצורך** נשואי ילדיו, משום שהוצאות אלו צדקה הם? וסירב לענות לו. אמנם אמר לו שמנתינת צדקה אף פעם לא נהיים עניים.

חסכון כספי **מעשר** עבור **נישואי** ילדיו.

י. הגרש"ז אויערבאך זצ"ל סבר שאין לאב להפריש מעות **מעשר** עבור בניו כשהם קטנים, כדי שכבוא הזמן יוכל להשיא אותם, אולם כשהגיעו לפרקם יש לדון בכל מקרה לגופו.

יא. בשם הגר"ש אלישיב שליט"א כותבים שסמוך לפרקם, יכול להפריש עבורם מעות **מעשר** [בבנות מגיל שבע עשרה, ובבנים מגיל שמונה עשרה]²³⁵.

יב. הגר"נ קרליין שליט"א סובר שאין רשאי לקחת כספי מעשר ולסוגרם בחשבון בנק עבור נשואי ילדיו כבוא העת, מאחר ומצויים עניים הצריכים

234 כוון שאין הגדרה ברורה המתאימה לכל מקרה לגופו, מה נחשב כמותרות, ומהם הוצאות מוכרחות, אפשר להשתמש בעצת החפץ חיים (משנה ברורה סימן קנו ס"ב, ובשער הציון שם) שיתבונן אילו הוא היה מתחייב לזון את חברו ולהלבישו לפי ערכו מה היה אומר אז, איזה הוצאות הם הכרח, ואיזה הוצאות הם מותרות.

235 ובשם הגר"ש ואזנר שליט"א כותבים שזמן סמוך לפרקם של בנים או בנות הוא משעה שהאב אינו מחליף רהיטים בביתו וכדו' כי משער כנפשו שצריך עוד מעט לחתן את ילדיו ומאז מקרי סמוך לפרקו. וגיל זה הוא אחד עשרה או שתים עשרה. מובא בקובץ מבקשי תורה כג'.

והגם שבעיקר הדבר ראיתי בשו"ת מהרי"ל (סי' נ"ד ובסי' נ"ו אות ז', בנוגע מצות מתנ"ל"א) שמביא משם מהרי"י אופנהיים ז"ל דבזה"ז מותר להאכיל אביו ממצות מעשר, ולא קפדינן אלטותא דתבא מאירה (דהוי גנאי לאביו) כיון דהוי דרבנן (פי' חובת מעשר) וליכא גנאי, ואין כאן חובה אלא שיהא לאביו מזונות והרי יהיה לו, ורק בדאורייתא תבא לו מאירה עיי"ש שנקט כוותיה להלכה, וזה דלא כמשמעות הרמ"א הנ"ל שהביאו להלכה בשו"ע, והובא דבריו נמי להלכה בס' לקט יושר ח"ב (ע' 73), אבל קשה לעשות מעשה להקל כנגד דברי הרמ"א. ועשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' קל"ג).

וי"ל"ע במי שלא יודיע להוריו (וכל שכן לאחרים) שמה שנותן להם הוא ממצות מעשר, ולכאורה בכה"ג אינו מדרך בזיון ושפיר דמי, אבל בשו"ת תשורת שי (ח"א סי' ע"ר) כ' דלא שנא, דמצד מצות כיבוד האב צריך הבן אף בינו לבין עצמו ליזהר מזילותא דאביו, כמו שמחוייב בקימה בפני האב אפילו באין רואה עיי"ש, וצ"ע דשם עכ"פ אביו רואה, משא"כ בכה"ג כשגם אביו לא ידע, ואולי כוונתו דחייב בקימה אפילו באביו סומא, שאביו אינו רואה ומבחין שהבן קם מפניו.

עוד יל"ע מהו במי שיודע בנפשו שאם לא יתן להוריו מחשבון מצות מעשר שלו אז יתן להם בצמצום גדול, אבל אם יהא רשאי ליתן להם ממצות מעשר לו אז יתן להם בהרחבה גדולה, שאולי בכה"ג אביו מוחל לו מראש כדי שיהיה לו בהרחבה יותר גדולה [ולא מסתבר שזה יכנס בגדר "בזיון" ממש שכתבנו במקום דאף שאב שמחל על כבודו כבודו מחול, אבל לא מהני שימחול על בזיונו שאין בזיונו מחול, דזהו רק כשמבזהו בפועל, מה שבעיני בני אדם חשיב בזיון, משא"כ בזה שאינו אלא בזיון דק מן הדק, שלעצמו הוא מחשיב עצמו בזוי קצת שנצרך לצדקה].

לדברי המחבר שם דאם אין לו להאב ויש לו להבן כופין את הבן וזן את אביו כפי מה שהוא יכול, נראה דזה דוקא באביו שיש בו מצות כיבוד אב ואם מה"ת לא בחמיו שאינו נוהג אצלו מצות כיבוד ממש (רק לכבודו כאחד הזקנים כמו שכתב הש"ך שם סקכ"ב), ומהאי טעמא נמי נראה דאף שיוצא מדברי הרמ"א שם דמ"מ חייב ליתן לאביו מה שמחוייב ליתן לצדקה, זה נוהג רק באביו, לא בחמיו, ולא דמי למה שכו' בש"ך (סקכ"ג) דאם יש לבן הבן דכייפינן ליה לתמוך את אבי אביו (כשאין לאביו) מתורת צדקה, דשאני התם דמשמעות הדברים דלהרמ"א נוהג בו כל דיני כיבוד (וע' בדברינו בפסקי ההלכות), משא"כ בחמיו לש"ך הנ"ל.

מיהו מצד מה דקיי"ל בהלכות צדקה דכל הקרוב קרוב קודם, מסתבר דגם חמיו הוא בכלל קרוב קרוב שקודם, וכ"כ בס' ערוה"ש (סוסל"ח, והוסיף שגם יש בזה משום כיבוד חמיו).

★ ★ ★

סימן קע"ו

שאלה - בעל פרנסה מהו שיפרנס את הוריו העניים מן "מצות מעשר" שלו.

תשובה - אינו מן הראוי (ויש מתירים) ויש לדון להקל כשאביו לא יודע לו מזה, או כשעיי"כ יתן בהרחבה, וכן קודם שהפריש, ופשוט דלצורך נישואי צאצאי הוריו דמותר. כתב הרמ"א (יו"ד סי' ר"מ ס"ה) דמי "שידו משגת" תבא לו מארה כשמפרנס אביו ממצות צדקה שלו, וסתם ולא ביאר הטעם, ומדברי הגמ' במס' קידושין (דף לב., גבי מי שמאכיל אביו "מעשר עני") יוצא שהוא משום דזילא ביה מילתא, וכ"ה בס' חיי"א (כלל ס"ז) משום שכזה מבזה את אביו לפרנסו ממצות צדקה.

והגם שבעיקר הדבר ראיתי בשו"ת מהרי"ל (סי' נ"ד ובסי' נ"ו אות ז', בנוגע מצות מתנל"א) שמביא משם מהר"י אופנהיים ז"ל דבזה"ז מותר להאכיל אביו ממצות מעשר, ולא קפדינן אלטותא דתבא מאירה (דהוי גנאי לאביו) כיון דהוי דרבנן (פי' חובת מעשר) וליכא גנאי, ואין כאן חובה אלא שיהא לאביו מזונות והרי יהיה לו, ורק בדאורייתא תבא לו מאירה עיי"ש שנקט כוותיה להלכה, וזה דלא כמשמעות הרמ"א הנ"ל שהביאו להלכה בשו"ע, והובא דבריו נמי להלכה בס' לקט יושר ח"ב (ע' 73), אבל קשה לעשות מעשה להקל כנגד דברי הרמ"א. ועשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' קל"ג).

וי"ל ע במי שלא יודיע להוריו (וכל שכן לאחרים) שמה שנותן להם הוא ממצות מעשר, ולכאורה בכה"ג אינו מדרך בזיון ושפיר דמי, אבל בשו"ת תשורת שי (ח"א סי' ע"ר) כ' דלא שנא, דמצד מצות כיבוד האב צריך הבן אף בינו לבין עצמו ליזהר מזילותא דאביו, כמו שמחוייב בקימה בפני האב אפילו באין רואה עיי"ש, וצ"ע דשם עכ"פ אביו רואה, משא"כ בכה"ג כשגם אביו לא ידע, ואולי כוונתו דחייב בקימה אפילו באביו סומא, שאביו אינו רואה ומבחיץ שהבן קם מפניו.

עוד יל"ע מהו במי שיודע בנפשו שאם לא יתן להוריו מחשבון מצות מעשר שלו אז יתן להם בצמצום גדול, אבל אם יהא רשאי ליתן להם ממצות מעשר לו אז יתן להם בהרחבה גדולה, שאולי בכה"ג אביו מוחל לו מראש כדי שיהיה לו בהרחבה יותר גדולה [ולא מסתבר שזה יכנס בגדר "בזיון" ממש שכתבנו במקום דאף שאב שמחל על כבודו כבודו מחול, אבל לא מהני שימחול על בזיונו שאין בזיונו מחול, דזהו רק כשמבזהו בפועל, מה שבעיני בני אדם חשיב בזיון, משא"כ בזה שאינו אלא בזיון דק מן הדק, שלעצמו הוא מחשיב עצמו בזוי קצת שנצרך לצדקה].

לדברי המחבר שם דאם אין לו להאב ויש לו להבן כופין את הבן וזן את אביו כפי מה שהוא יכול, נראה דזה דוקא באביו שיש בו מצות כיבוד אב ואם מה"ת לא בחמיו שאינו נוהג אצלו מצות כיבוד ממש (רק לכבדו כאחד הזקנים כמו שכתב הש"ך שם סקכ"ב), ומהאי טעמא נמי נראה דאף שיוצא מדברי הרמ"א שם דמ"מ חייב ליתן לאביו מה שמחוייב ליתן לצדקה, זה נוהג רק באביו, לא בחמיו, ולא דמי למה שכו' בש"ך (סקכ"ג) דאם יש לבן הבן דכייפינן ליה לתמוך את אבי אביו (כשאין לאביו) מתורת צדקה, דשאני התם דמשמעות הדברים דלהרמ"א נוהג בו כל דיני כיבוד (וע' בדברינו בפסקי ההלכות), משא"כ בחמיו לש"ך הנ"ל.

מיהו מצד מה דקיי"ל בהלכות צדקה דכל הקרוב קרוב קודם, מסתבר דגם חמיו הוא בכלל קרוב קרוב שקודם, וכ"כ בס' ערוה"ש (סוסל"ח, והוסיף שגם יש בזה משום כיבוד חמיו).

★ ★ ★

סימן קע"ו

שאלה - בעל פרנסה מהו שיפרנס את הוריו העניים מן "מצות מעשר" שלו.

תשובה - אינו מן הראוי (ויש מתירים) ויש לדון להקל כשאביו לא יודע לו מזה, או כשעיי"כ יתן בהרחבה, וכן קודם שהפריש, ופשוט דלצורך נישואי צאצאי הוריו דמותר. כתב הרמ"א (יו"ד סי' ר"מ ס"ה) דמי "שידו משגת" תבא לו מארה כשמפרנס אביו ממצות צדקה שלו, וסתם ולא ביאר הטעם, ומדברי הגמ' במס' קידושין (דף לב.), גבי מי שמאכיל אביו "מעשר עני" יוצא שהוא משום דזילא ביה מילתא, וכ"ה בס' חיי"א (כלל ס"ז) משום שבזה מבזה את אביו לפרנסו ממצות צדקה.